

Onderzoek en beleid

(Reaktie op het redactioneel artikel in het Nederlands Bosbouw Tijdschrift van januari 1968)

[945.4 : 903]

H. A. VAN DER MEIDEN

Een redactie die meer wil doen dan anderen te laten publiceren zal, door een eigen licht te doen schijnen op bepaalde gebeurtenissen en ontwikkelingen, een stimulans kunnen geven tot een confrontatie van meningen. Het is dan ook een goede gedachte van de redactie van dit tijdschrift geweest om aan deze mogelijkheid gestalte te geven.

Het is tekenend voor de recente activiteiten in onze bosbouw en voor de goede instelling van de redactie, dat het tweede redactionele artikel tot titel had: „Economisch onderzoek”. Als dit artikel tot doel had een discussie uit te lokken, is men daarin o.i. geslaagd. Het bevat namelijk bepaalde opmerkingen en het leidt tot een slotconclusie die discutabel is. Wij willen dan ook gaarne van de gelegenheid gebruik maken om enige kanttekeningen te plaatsen, met als onderwerp de plaats van het wetenschappelijk onderzoek en van een aantal andere instellingen bij het economisch onderzoek in de bosbouw.

Na een inleiding komt de redactie tot de volgende vaststelling: „Thans wint het inzicht veld, dat het hoog tijd wordt een diepgaande studie van de bosbouw in Nederland te maken, waarbij aan bedrijfseconomie, produktie, houtafzet en industrieel gebruik van hout grote aandacht wordt besteed.”

De redactie spreekt vervolgens over negen instellingen en commissies, heeft zorgen over de bundeling van hun activiteiten, wil deze bundeling beperken tot een beperkt aantal wijze mannen, wijst een commissie voor economisch onderzoek af en concludeert tenslotte tot de fundamentele rol hierbij van het wetenschappelijk onderzoek. Als de redactie had geconcludeerd dat wetenschappelijke basisgegevens door het wetenschappelijk onderzoek geleverd kunnen worden en de mogelijkheden hiervan voor het economisch onderzoek had belicht, hadden wij ons met haar betoog wellicht beter kunnen verenigen. De redactie is echter veel verder gegaan en heeft in verband met het economisch onderzoek het werk van een aantal proefstations primair gesteld. Daarmee heeft zij het economisch onderzoek in de bosbouw gesimplificeerd en bovendien een aantal initiatieven verkeerd geïnterpreteerd.

Men heeft o.i. drie zaken door elkaar gehaald: Beleid, wetenschappelijk onderzoek en onderzoek van mogelijkheden en ontwikkelingen. Het is jammer dat wij niet, zoals in de Engelse taal het onderscheid kennen tussen „research” en, in ruimtere zin, „investigations”. Men is ondanks de meervoudige beteke-

nis van het woord „onderzoek” te gauw geneigd hieraan de beperkte betekenis „wetenschappelijk onderzoek” toe te kennen.

Voorts is het een misvatting te menen dat een beleid en veranderingen daarin gebaseerd moeten zijn op wetenschappelijk verantwoorde gegevens. Deze *kunnen* belangrijke bouwstenen betekenen; maar er zijn er meer, onder anderen die welke door een onderzoek van mogelijkheden en ontwikkelingen worden gegeven. Laatstgenoemd onderzoek kan bijvoorbeeld op politieke, markttechnische en financiële aspecten zijn gericht.

Wij zullen onze kanttekening bij het redactioneel artikel verwerken in een beschouwing over de negen instellingen en commissies, genoemd in dat artikel, waarbij dan ook de rol van de „Research”-instituten aan de orde komt.

Wij zullen doelbewust een andere volgorde aanhouden dan de redactie deed.

1. *Staatsbosbeheer*. Het feit dat deze dienst, of welke andere beseigenaar ook, gegevens verzamelt over het beheer van zijn bossen is een voor ieder bedrijf (ook als men dat beheer pleegt te noemen) normale en onmisbare activiteit. Deze heeft niets met „research” uit te staan; ook een analyse van de bedrijfsresultaten, weliswaar „onderzoek” te noemen, is een activiteit die niet bij een proefstation moet berusten, maar een zaak is van de bedrijfsleiding. Als deze die analyse niet doorvoert en daaruit de noodzakelijke konsekwenties trekt, worden de gegevens niet benut waarvoor ze in belangrijke mate bestemd zijn.

Een geheel andere zaak is dat uit de analyse van bedrijfsresultaten opdrachten of vragen aan het wetenschappelijk onderzoek kunnen voortvloeien. De hiermee verkregen resultaten moeten door de leiding van het Staatsbosbeheer worden overgenomen als dit in haar beleid past. Ditzelfde geldt voor andere bosbezitters. Als deze resultaten tot aanzienlijke besparingen of opbrengstverhogingen aanleiding geven, is uitstel of afstel van realisering daarvan economisch onaanvaardbaar. Wij achten het echter wel op de weg van het onderzoek liggen om haar onderzoekresultaten bedrijfseconomisch te interpreteren, anders gezegd direkt aan te tonen welke financiële konsekwenties de gepubliceerde resultaten hebben. Als oud-medewerker van het Bosbouwproefstation kunnen wij de hand in eigen boezem steken met de opmerking dat in dit opzicht het bosbouwkundig onderzoek nog tekort schiet.

2. *Landbouw Economisch Instituut*

Stellen wij enerzijds het als een normale zaak dat een beseigenaar op de hoogte is van zijn bedrijfsresultaten, anderzijds moet worden vastgesteld dat dit in de bosbouw niet algemeen het geval is. Indien het L.E.I. onderzoek verricht naar de bedrijfsuitkomsten van de bosbouw, bedrijft het hiermee in feite een activiteit die door de beseigenaren zelf ter hand had moeten worden genomen. Deze conclusie is onafhankelijk van het feit of het L.E.I. een registratie van actuele bedrijfsresultaten in de bosbouw of daarnaast ook een analyse van deze gegevens uitvoert. In beide gevallen heeft de werkelijke „research” geen fundamentele rol; deze kan, evenals hiervoor al is gezegd, pas een feit worden op grond van de analyse-resultaten.

3. *De Nederlandse Vereniging van Beseigenaren*

Het is alweer een volkomen normale en logische zaak, zeker in deze tijd, dat een vereniging van ondernemers (wat bosbezitters horen te zijn als zij zich bezighouden met de financiële resultaten van hun bossen) een onderzoek instellen naar de mogelijkheden van schaalvergroting. Juist in deze tijd is deze kwestie in vele bedrijfssectoren dagelijks onderwerp van gesprek. Het is een zaak die alleen de direkt betrokkenen, inclusief de werknemers, kunnen beoordelen, mits zij, nogmaals, de beschikking hebben over goede bedrijfsresultaten. Deze vormen een onontbeerlijke basis voor elk gesprek over wenselijkheid en omvang van schaalvergrotingen. Maar ook dit gesprek kan rustig beginnen zonder dat het wetenschappelijk onderzoek hierbij direkt een rol speelt, laat staan dat het voorop loopt. Dit onderzoek kan echter wel, als het gesprek op gang is, voor bepaalde technische facetten van het onderhavige probleem belangrijke bijdragen leveren.

4. *De Nationale Populieren Commissie (N.P.C.)*

Deze adviescommissie van de Minister van Landbouw en Visserij, waarin alle bij de populier betrokkenen vertegenwoordigd zijn, heeft tot opdracht het bevorderen van de teelt van populier en wilg en van het gebruik van hun hout in Nederland. Deze opdracht vraagt veel informatie en ook onderzoek, vooral naar economische facetten. Dit laatste moet echter weer niet vertaald worden met „research”. Wel heeft de N.P.C. vele kontakten met verschillende wetenschappelijke instellingen, maar daarnaast ook met verschillende overheidsdiensten, bedrijfssectoren (industrie, houthandel en kwekers) enz. Van alle kanten komen gegevens binnen die tezamen de N.P.C. tot advisering van een bepaald beleid brengen. Zo is in de laatste jaren gebleken, dat de afzet van populierenhout een probleem van de eerste orde werd. De N.P.C. heeft geconstateerd dat er ten aanzien van dit probleem vele gegevens ontbreken die vooral de verwerkingsmogelijkheden van het hout betreffen en oriënteerde zich hieromtrent bij de industrie. De resultaten van dit werk *kunnen*, alweer, leiden tot de conclusie dat research in verband met de eigenschappen van het hout met een modificatie van teeltmethoden gewenst is. Het is echter niet bij voorbaat een noodzaak; daarvoor zijn teveel gegevens uit andere, niet wetenschappelijke bronnen noodzakelijk en ook deels aanwezig.

5. *Koninklijke Nederlandse Bosbouwvereniging*

De in het redactioneel artikel genoemde gespreksgroep van de K.N.B.V. doet hetzelfde voor andere houtsoorten, wat de N.P.C. ten aanzien van populier doet. Zij is tot stand gekomen toen bleek dat het noodzakelijk was gegevens over houtproduktie en houtverwerking samen te brengen, en dat deze gegevens niet elders werden verzameld.

Zij omvat dan ook vertegenwoordigers van houtproducenten en consumenten. Ten aanzien van de rol van het wetenschappelijk onderzoek kan hetzelfde worden opgemerkt als wat hierover bij de N.P.C. is gezegd.

6. De Stichting Industrie-Hout

Merkwaardig is het dat ook deze stichting met de andere acht instellingen onder één noemer is gebracht. Zij is namelijk niet uit de bosbouw ontstaan, maar op initiatief van de papierindustrie, die haar ook volledig financiert. Deze doet hiermee nu juist wat elke ondernemersgroepering (ook die der boscigenaren) moet doen, namelijk verwachte moeilijkheden voor de eigen bedrijfstak (in dit geval de grondstoffenvoorziening) tijdig signaleren en een analyse maken van de mogelijkheden om deze zoveel mogelijk te ondervangen. Dat deze activiteit in een aparte stichting is geconcretiseerd, spreekt voor de betekenis die de papierindustrie er aan hecht. Deze stichting bestudeert ontwikkelingen in de internationale bosbouw en houtmarkt. Zij onderzoekt de mogelijkheden om in de toekomst ook uit de nabije omgeving hout te betrekken en de initiatieven die nodig zijn om dit laatste te bevorderen. Deze initiatieven worden ook door de stichting genomen. Zij doet naast het stimuleringswerk dus onderzoek, maar dit is geen „research”. Zij werkt wel nauw samen met instellingen als Bosbouwproefstation, I.B.O., Houtinstituut T.N.O. en Vezelinstituut T.N.O., daar geregeld uit haar werk bepaalde wensen ten aanzien van de research naar voren komen. Deze is dus ook hier weer gevolg en niet basis van economisch gericht onderzoek.

7/8. Bosbouwproefstation en Landbouwhogeschool

Uit het voorgaande blijkt al wel wat naar onze mening de functie van het wetenschappelijk onderzoek in verband met het economisch gebeuren in de bosbouw is.

Dit onderzoek moet niet, zoals in het redactionele artikel is vermeld, een uitgangspunt maar een onderdeel en vooral een gevolg van het economisch onderzoek in de bosbouw zijn. Uiteraard kunnen de research-instituten zelf, onafhankelijk van praktijkproblemen, initiatieven nemen tot bepaalde onderzoekingen en ook bepaalde misvattingen of tekortkomingen in de bosbouw of bij de houtverwerkende industrie signaleren. Maar als de onderzoeksinstituten voorop moeten lopen *bij het economische onderzoek* in de bosbouw (onderzoek in ruimere zin geïnterpreteerd), dan is er in die bosbouw iets mis met de basisgegevens. De boscigenaren zelf zullen, zoals reeds eerder is aangeduid, moeten beschikken over bedrijfsresultaten en over een analyse daarvan. Deze leveren de basisgegevens voor een beleid of een ombuiging daarvan. Dit zijn ook de gegevens waaruit conclusies ten aanzien van noodzakelijke research voortkomen. Hierdoor kan deze research ook gericht werken.

Als deze bedrijfseconomische gegevens en hun analyse in de bosbouw onvoldoende een realiteit zijn, is dit een essentieel gebrek. Maar in dat geval moet men, in welk verband ook, streven naar verbeteringen op zo kort mogelijke termijn. En al moet men concluderen dat dit streven in principe thuishoort bij de economisch direkt betrokkenen, zolang dit niet het geval is moet men verheugd zijn over alle activiteiten die een deel van de nodige economische basisgegevens kunnen opleveren. De redactie heeft deze activiteiten echter teveel onder één noemer gebracht. Zij zijn namelijk van velerlei aard, zoals we hiervoor hopen te hebben aangetoond, al hebben zij alle met

„economisch onderzoek” te maken. Maar dat laatste kan men zeggen van vele initiatieven die zich afspelen in een sfeer van investeringen en produktie, van kosten en opbrengsten.

Het minste wat men van de kant van die economisch betrokkenen kan verwachten is dat men een overzicht verkrijgt van al deze activiteiten en daaruit conclusies trekt. En daarmee komen wij op ons laatste punt.

9. *Structuurcommissie van het Bosschap*

Het is een logische zaak dat voor het vaststellen van een bosbouwbeleid of voor het geven van adviezen daaromtrent een overzicht van gegevens, die daarvoor beschikbaar zijn, gewenst is. Men kan zich voorstellen dat de leiding van het Staatsbosbeheer hiertoe regelmatig contact onderhoudt met allen uit de bosbouw en houtsektor, die deze gegevens kunnen aandragen. Bij de in ons land bestaande situatie is het echter o.i. even logisch dat het Bosschap hierbij de centrale funktie vervult. Deze instantie heeft dan ook terecht het initiatief genomen om een Commissie „Structuur Bos- en Houtsektor” in te stellen. In eerste instantie zal deze breed samengestelde commissie het Bosschap moeten rapporteren wat de huidige economische situatie in de bosbouw is en welke maatregelen ter verbetering hierin moeten worden genomen. Hierop kan het Bosschap adviezen bij de Minister indienen met betrekking tot het bosbouwbeleid. Evenzeer echter kan deze commissie, *zoals wij sterk willen bepleiten*, dienen om die organisaties, die er in vertegenwoordigd zijn, gegevens en suggesties te leveren ten aanzien van het door elk van hen te voeren of te adviseren beleid in verband met bosbouw, houtproduktie en industriële activiteiten.

Het hiermee geformeerde gesprekscentrum achten wij derhalve een op papier zeer nuttig, zo niet onmisbaar instrument. Of het dit ook in feite zal worden, is afhankelijk van samenstelling en werkwijze van de commissie.

Hierover is op dit moment, nu de commissie amper in het leven is geroepen, nog geen oordeel te vellen. Tegenover de redaktie van dit tijdschrift moet echter geopponeerd worden dat het onjuist is deze commissie weg te cijferen waar het gaat om het verzamelen en onderzoeken van economische gegevens, die de basis vormen voor het bosbouwbeleid. De redaktie heeft teveel de indruk gewekt hieronder de wetenschappelijke gegevens als fundamenteel te beschouwen. Deze gegevens zijn echter niet alléén en zelfs niet het meest noodzakelijk.

Het meest urgent is een inzicht in de bedrijfsresultaten van de bosbouw; deze zullen de boscigenaren moeten leveren. Dan volgt een analyse van deze gegevens; hierbij kan het wetenschappelijk onderzoek belangrijke hulp verlenen. Vervolgens moet men de technische en economische ontwikkelingen bij de houtverwerking kennen; gegevens hieromtrent kan de industrie leveren, waarbij zij regelmatig de researchinstituten consulteert. Dan moet een inzicht bestaan in de huidige en te verwachten houtproduktie; ongetwijfeld zal een vellings- en bosstatistiek leiden tot wensen ten aanzien van het wetenschappelijke onderzoek. Dan zijn er financieringsproblemen, bospolitieke aspecten, vragen ten aanzien van het bosbeleid in het kader van andere economische

aktiviteiten, de sociale kanten van de bosbouw enz. En daarmee is de rij aspecten van het economisch onderzoek in de bosbouw niet uitgeput. Maar zij moeten alle daarbij worden betrokken. Het samenbrengen van al deze aspecten in een commissie als gesprekscentrum is nuttig, is zelfs noodzakelijk.

Het kan tevens een zeer belangrijke stimulans aan het bosbouwkundig en houtonderzoek geven en de gerichtheid daarvan bevorderen. Dit wetenschappelijk onderzoek komt dus niet in de plaats van of voorafgaand aan de door de redactie genoemde andere activiteiten, maar moet zijn functie vervullen *dankzij* en *als vervolg op* deze activiteiten, die daarmee ook tot een beter gefundeerd beleid voeren, in welke sektor ook. En daarmee is de plaats van de wetenschappelijke instituten bij het economisch onderzoek in de bosbouw zeker niet minder en wellicht meer vruchtbaar, dan is aangegeven in het artikel van de redactie.
